

KÚRIA

1/2019. Polgári jogegységi határozat

A Kúria Polgári Kollégiumának öttagú jogegységi tanácsa a Fővárosi Ítéltábla elnöke által kezdeményezett, a másodfokú bíróság felülvizsgálati jogköre terjedelmének értelmezése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

Ha a keresetlevél visszautasításáról rendelkező végzés ellen benyújtott fellebbezés elbírálása során egyértelműen megállapítható, hogy a visszautasítás feltételei nem állnak fenn és a keresetlevél perfelvételre alkalmas, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatja és a keresetlevél visszautasítását mellőzi.

A másodfokú bíróság akkor is így rendelkezik, ha a felperes a fellebbezésében a végzés hatályon kívül helyezését kéri, de a fellebbezés tartalma szerint azt állítja, hogy a keresetlevele perfelvételre alkalmas.

I n d o k o l á s

I.

A Fővárosi Ítéltábla elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján - figyelemmel a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltakra is - az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és határozat hozatalát indítványozta abban a kérdésben, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) hatálya alá tartozó ügyekben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság keresetlevelet visszautasító végzését - amennyiben a keresetlevél visszautasításának feltételei nem állnak fenn és a keresetlevél perfelvételre alkalmas - a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján megváltoztatja és a keresetlevél visszautasítását mellőzi, vagy azt a Pp. 381. §-a szerint hatályon kívül helyezi.

Az indítványozó a jogegységi tanács állásfoglalását kérte abban a kérdésben is, hogyan kell a másodfokú bíróságnak a Pp. 371. § (1) bekezdésében foglalt felülbírálati jogkörét értelmezni, ha a fél a visszautasító végzés elleni fellebbezésében helyesen, az alapul szolgáló indokok kifejtésével megjelöli a másodfokú bíróságtól gyakorolni kért felülbírálati jogkört, de a határozott kérelme nem megváltoztatásra, hanem hatályon kívül helyezésre irányul. Kérdésként vetette fel, van-e akadálya annak, hogy a másodfokú bíróság a fellebbezés egyértelmű céljának megfelelően megváltoztatásról döntsön annak ellenére is, hogy a fél kérelme hatályon kívül helyezésre irányult, vagy ha a fél megváltoztatást kért, a fellebbezés indokaira figyelemmel dönthet-e a hatályon kívül helyezésről.

Indítványában rámutatott, hogy miután a fellebbezésre vonatkozó szabályok alapvetően az érdemi döntés elleni fellebbezésre modellezettek, a bírói gyakorlatban bizonytalanság mutatkozik abban, hogy a keresetlevelet visszautasító végzés elleni fellebbezés alapossága esetén a másodfokú bíróság milyen döntést hozhat.

A kérdésben az ítélőtáblák eltérő gyakorlatot folytatnak, nem egységes a Pp. 370. § (1) bekezdésének, 382. §-ának, 383. § (2) bekezdésének, 389. §-ának és 110. § (3) bekezdésének együttes értelmezése. Az egyik álláspont szerint, ha egyértelműen megállapítható, hogy a keresetlevél visszautasításának feltételei nem állnak fenn és a keresetlevél a perfelvételre alkalmas, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság keresetlevelet visszautasító végzését „megváltoztatja és a keresetlevél visszautasítását mellőzi”. [Ezt az álláspontot fogadta el a Kúrián felállított „Az új Pp. jogértelmezési kérdéseivel foglalkozó konzultációs testület” a 45. számú állásfoglalásában és a Debreceni Ítélőtábla a BDT 2018.3872. szám alatt közzétett (Gpkf.IV.30.084/2018/4. számú) eseti döntésében.] A másik álláspont alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését „hatályon kívül helyezi”, illetve előfordul, hogy hatályon kívül helyezés mellett új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja az elsőfokú bíróságot akkor is, ha megállapítható, hogy a keresetlevél perfelvételre alkalmas. [Ezt az álláspont képviselte a Fővárosi Ítélőtábla Polgári Kollégiuma a 6/2019. (II. 4.) számú kollégiumi véleményében.] Az eltérő gyakorlat kihatással van a Pp. 382. §-ának értelmezésére, amely szerint, ha a fél fellebbezése kizárólag a határozat hatályon kívül helyezésére irányul, kizárólag hatályon kívül helyező döntés hozható, a határozat megváltoztatására nem kerülhet sor.

Az indítványozó további kérdésként vetette fel, hogy a Pp. 110. § (3) bekezdésében megjelenő „tartalom szerinti elbírálás elve” alapján lehet-e úgy értelmezni a másodfokú bíróság felülbírálati jogkörének korlátját, hogy ha a fél a visszautasító

végzés elleni fellebbezésében helyesen, az alapul szolgáló indokok kifejtésével megjelöli a másodfokú bíróságtól gyakorolni kért felülbírálati jogkört, de a határozott kérelme nem megváltoztatásra, hanem hatályon kívül helyezésre irányul, nincs akadálya annak, hogy a másodfokú bíróság a fellebbezés egyértelmű céljának megfelelően megváltoztatásról döntsön. Ugyanez a kérdés felvetődik akkor is, ha a felperes megváltoztatást kér, de a fellebbezés indokaira figyelemmel hatályon kívül helyezésnek van helye, mivel nem állapítható meg, hogy a keresetlevél perfelvételre alkalmas-e.

Az indítvány szerint két esetkör különíthető el. Az egyikbe azok az ügyek tartoznak, amelyekben a keresetlevélből és mellékleteiből kétséget kizáróan megállapítható, hogy a keresetlevél perfelvételre alkalmas, vagyis nem volt helye a visszautasításnak, ezért az elsőfokú bíróság ilyen tartalmú döntése érdemben nem helyes. A másik esetkörbe azok az ügyek tartoznak, amikor a rendelkezésre álló adatokból nem állapítható meg, hogy a keresetlevél visszautasításának feltételei fennállnak-e.

Az indítványozó részletes indokát adta annak, hogy az érintett eljárásjogi kérdésben kialakítandó egységes bírósági jogalkalmazás megteremtését kiemelten indokoltta teszi Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) „célkutató” jogértelmezési követelménye, valamint az Európai Unió joga szerinti kötelezettségeknek való megfelelés igénye is.

II.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában a következőképpen foglalt állást. Amennyiben a keresetlevél visszautasítása miatti fellebbezés nyomán folyamatban lévő perorvoslati eljárásban egyértelműen megállapítható, hogy a keresetlevél visszautasításának feltételei nem állnak fenn és a keresetlevél perfelvételre alkalmas, úgy - a fellebbezés egyértelmű céljának megfelelően - a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság határozatát megváltoztatja és a keresetlevél visszautasítását mellőzi akkor is, ha a fellebbezés kizárólag hatályon kívül helyezésre irányul. Ha viszont az elsőfokú bíróság döntése azért téves, mert a keresetlevél visszautasítására alapot adó valamely feltétel fennállásának vizsgálatához szükséges adatok teljeskörűen nem állnak rendelkezésre és nem állapítható meg egyértelműen a perfelvételre való alkalmasság, a másodfokú bíróság - függetlenül attól, hogy a fellebbezés megváltoztatásra vagy hatályon kívül helyezésre irányul - az elsőfokú bíróság végzését hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

III.

A Pp. 177. § (1) bekezdése szerint a felperes a keresetlevelet visszautasító végzés ellen külön fellebbezéssel élhet.

A végzés elleni fellebbezésre a Pp. 389. §-a szerint - a 390-391. §-okban foglalt, de a jogegységi eljárás szempontjából közömbös eltérésekkel - az ítélet elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A másodfokú bíróság a végzés elleni fellebbezés esetén, ha nem helybenhagyó határozatot hoz [Pp. 383. § (2) bekezdés] és az eljárás megszüntetésének sincs indoka, a fellebbezéssel támadott határozatot vagy hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja (Pp. 379. §, 380. §, 381. §), vagy az elsőfokú bíróság határozatát egészben vagy részben megváltoztatja [Pp. 383. § (2) bekezdés].

A másodfokú bíróság által meghozható ez utóbbi határozat a Pp. „Döntés az ügy érdemében” címet viselő 383. §-ában, a helybenhagyó határozat mellett, annak alternatívájaként jelenik meg. Közös vonásuk, hogy a bíróság az ügy érdemében dönt: a másodfokú bíróság határozatával véglegessé válik az elsőfokú bíróság döntése (helybenhagyás), vagy a másodfokú bíróság határozata lép az elsőfokú döntés helyébe (megváltoztatás), illetve az első- és a másodfokú határozat együtt tartalmazza a bíróság végleges döntését (részbeni megváltoztatás).

Ezzel szemben hatályon kívül helyezés esetén a másodfokú bíróság nem dönt az ügy érdemében, csupán megfosztja az elsőfokú határozatot a jogi hatásaitól és az elsőfokú bíróság által elbírált kérdésben a Pp. 386. § (2) bekezdés d) pontján alapuló utasítás teljesítése esetére lényegében elhalasztja a döntést. Ennek feltétele, hogy a Pp. 381. §-ában írt okok valamelyike miatt szükséges az elsőfokú eljárás megismétlése vagy kiegészítése.

Mindez indokolja a keresetlevelet visszautasító végzés (Pp. 176. §) természetének elemzését. Abból kiindulva, hogy ha a Pp. 340. §-a szerint a bíróság a per érdemében ítélettel, minden más kérdésben végzéssel határoz, okszerűen adódik az a következtetés, hogy végzés esetében mindig valamilyen eljárási kérdés adja a döntés érdemét. Erről pedig a bíróságnak - a Pp. 383. § (1) és (2) bekezdésének egybevetett tartalma alapján - a Pp. 383. § (2) bekezdésében foglaltak szerint kell döntenie, feltéve, hogy nincs szükség az elsőfokú végzés hatályon kívül helyezésére. A hatályon kívül helyezés szükségességét - mint előfeltételt - viszont kizárja az a körülmény, hogy miután a másodfokú bíróság álláspontja szerint a keresetlevél visszautasításának nincs helye, az ilyen tartalommal meghozott végzést megelőző eljárást nem megismételni, hanem

folytatni kell. Ez utóbbi alatt pedig nem az addig lefolytatott eljárás kiegészítését, hanem a másodfokú bíróság által perfelvételre alkalmasnak tartott keresetlevél alapján magának a teljes peres eljárásnak a lefolytatását kell érteni.

A megalapozatlan visszautasítás azt jelenti, hogy az elsőfokú bíróság egy adott eljárásjogi kérdés érdemében nem helyesen döntött. Ezért, ha a megalapozatlan döntés megváltoztatásához minden adat rendelkezésre áll, azt a döntést a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján meg kell változtatni.

A keresetlevél vizsgálatának jellemzője, hogy a bíróságot csak abban az esetben terheli az alakszerű határozat hozatalában is megnyilvánuló döntési kötelezettség, ha visszautasítja a keresetlevelet. Ellenkező esetben - a Pp. rendszerében nem egyedülálló módon - a bíróság alakszerű határozat hozatala nélkül folytatja az eljárást, az adott esetben a perfelvétel irányába.

Ez utóbbi perjogi helyzet úgy teremthető meg, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú végzés megváltoztatásának kimondása mellett rendelkezik arról is: mellőzi a keresetlevél visszautasítását. Ezt indokolja, hogy a fellebbező fél a másodfokú bíróságtól a döntésében, azaz a határozat rendelkező részében megjelenő állásfoglalást kér arról, hogy a keresetlevele - az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően - perfelvételre alkalmas, a keresetlevél visszautasításának nincs helye. Az ilyen tartalommal előterjesztett és alaposnak bizonyult fellebbezés alapján a Pp. 381. §-a szerinti hatályon kívül helyezésre nincs szükség, ellenben a fellebbezés tartalma kellő indokul szolgál arra, hogy a másodfokú bíróság rendelkezék a visszautasítás mellőzéséről.

IV.

A másodfokú bíróság Pp. 369. § (1) bekezdése szerinti felülbírálati jogkörének gyakorlását a Pp. 370. § (1) bekezdése a fél kérelméhez köti.

Ha a fellebbező fél kizárólag az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezését kéri, a másodfokú bíróság a Pp. 382. §-a értelmében a fellebbezés megalapozottságától függően csak a fellebbezéssel támadott határozat hatályon kívül helyezéséről vagy helybenhagyásáról dönthet. Ez a szabály azonban a keresetlevelet visszautasító végzés esetén a Pp. 110. § (3) bekezdésében megjelenő „tartalom szerinti elbírálás elve” alapján nem akadályozza annak, hogy a másodfokú bíróság akkor is megváltoztassa az elsőfokú bíróság döntését, ha a fellebbezési kérelem a megfogalmazása szerint nem megváltoztatásra, hanem hatályon kívül helyezésre irányul. Ennek további feltétele, hogy a fél a fellebbezésében helyesen, az alapul szolgáló indokok kifejtésével megjelöli a másodfokú bíróságtól

gyakorolni kért felülbírálati jogkört [Pp. 369. § (1) bekezdés, 371. § (1) bekezdés c) pont]. A keresetlevelet visszautasító végzés ellen fellebbező felperesnek ugyanis az a célja, hogy a bíróság állapítsa meg: a keresetlevele perfelvételre alkalmas. Ennek okán az eljárási szabálysértéssel megállapított visszautasítás mellőzését kívánja elérni. Az ilyen tartalommal előterjesztett fellebbezés - a kérelem alakszerű megjelölése ellenére - olyan határozott fellebbezési kérelemnek tekintendő, ami nincs ellentétben az általa megjelölt felülbírálati jogkörrel.

Ha tehát a fellebbezésből félreérthetetlenül megállapítható, hogy a felperes a keresetlevele perfelvételre való alkalmasságának kimondását és erre tekintettel a visszautasítása mellőzését kívánja elérni, a másodfokú bíróság eljárása akkor felel meg az Alaptörvény 28. cikke szerinti értelmezési követelménynek, ha a bíróság a fellebbező fél által előadott kérelmet a tartalma szerint, a fellebbezés előterjesztésével elérni kívánt célnak megfelelően veszi figyelembe [Pp. 110. § (3) bekezdés].

Ugyanez igaz abban az esetben is, ha a fél kérelme az elsőfokú végzés megváltoztatására irányul, de a fellebbezés indokaira figyelemmel hatályon kívül helyezésnek van helye.

Abban a másik esetkörben, amelyben a rendelkezésre álló adatokból nem állapítható meg, hogy a keresetlevél visszautasításának feltételei fennállnak, vagyis a másodfokú bíróság álláspontja szerint a keresetlevél további vizsgálata szükséges a perfelvételre való alkalmasságának megállapításához, a végzést „hatályon kívül helyezi” és e perjogi helyzet sajátosságát is figyelembe véve arról rendelkezik, hogy „az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja”.

V.

A jogegységi tanács a kifejtett indokok alapján a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján, a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak szerint a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2019. június 17.

Dr. Wellmann György s.k.
a jogegységi tanács elnöke

Dr. Orosz Árpád s.k.
Farkas Attila s.k.
előadó bíró
bíró

Dr.

Dr. Madarász Anna s.k.
Dr. Szabó Klára s.k.
bíró
bíró

A kiadmány hitelével:

Nyáregyházi Klára)
ügyintéző

(Safranyikné
bírószági